

Biseksualiteit: 10 keer vraag en antwoord

Wat is biseksualiteit en hoe vaak komt het voor? Wat kun je doen zodat biseksuelen de ruimte krijgen om zichzelf te zijn? Deze handreiking geeft antwoord op deze en andere vragen. De feiten hebben we op een rij gezet. We geven gemeenten concrete tips over wat zij kunnen doen om meer bi-inclusief te zijn. Daarnaast geven we handvatten aan professionals en vrijwilligers van maatschappelijke organisaties zoals hulpverleners, leden van sociale wijkteams, sociaal werkers, onderwijzend personeel en actieve burgers in WMO-raden, platforms en belangenorganisaties.

Deze handreiking is een coproductie van Movisie en het Landelijk Netwerk Biseksualiteit (LNBi).

In deze handreiking

1. Wat is bisexualiteit?	2
2. Hoeveel biseksuelen zijn er?	3
3. Zitten biseksuelen vaker in de kast?	4
4. Hoe staat het met de acceptatie van bisexualiteit?	4
5. Hoe staat het met de gezondheid van biseksuelen?	6
6. Hoe staat het met de veiligheid van biseksuelen in de samenleving?	7
7. Kunnen biseksuelen zichzelf zijn op de werkvloer?	7
8. Kun je als biseksueel jezelf zijn in de LHBT-wereld?	8
9. Wat kun je als gemeente doen voor biseksuelen?	9
10. Wat kun je als maatschappelijke organisatie doen voor biseksuelen?	10
11. Meer informatie	11
12. Gebruikte literatuur	11

1. Wat is bisexualiteit?

Over de term bisexualiteit is veel onduidelijkheid. In deze handreiking zeggen we dat het in de eerste plaats gaat om zelfidentificatie: je bent biseksueel als je jezelf zo noemt. Een goede omschrijving is dat biseksuelen 'zich ervan bewust zijn dat ze zich aangetrokken kunnen voelen – romantisch of seksueel – tot meer dan één sekse', aldus de Amerikaanse bi-activist Robyn Ochs. Dit hoeft niet op hetzelfde moment te zijn. En het is ook niet noodzakelijk dat biseksuelen in dezelfde mate op mannen als op vrouwen vallen. Je kunt je bijvoorbeeld ook als bi identificeren als je nu een

relatie hebt met een man en daarvoor een relatie had met een vrouw. Of als je (iets) meer op vrouwen valt dan op mannen of andersom (Maliepaard, 2014).

Je als biseksueel identificeren en je biseksueel gedragen is niet hetzelfde. Er zijn veel mensen die zich niet biseksueel noemen, maar wel relaties aangaan of seks hebben met meer dan één sekse.

Een veel voorkomende misvatting is, dat biseksuelen per se seksuele of romantische relaties met mensen van beide seksen willen. Er wordt wel onderscheid gemaakt tussen parallele

Zo'n 3 % van de mannen en 3% van de vrouwen noemt zich biseksueel. Maar de groep die zich (in meer of mindere mate) aangetrokken voelt tot meer dan één sekse is veel groter.

en seriële bisexualiteit. Parallele bisexualiteit betekent dat iemand binnen een relatie seksuele relaties wil met mensen van meer dan één sekse. Terwijl seriële bisexualiteit aangeeft dat iemand exclusief voor één partner kiest binnen een relatie (Kuppens, 1996). Maar belangrijker is dat biseksuelen (net als ieder ander) kunnen kiezen voor monogame relaties, open relaties, relaties met meerdere personen of polyamoreuze relaties. Het Britse *Bisexuality Report* (Barker e.a., 2012) geeft wel aan dat relaties met meerdere personen (polyamoriteit) meer lijken voor te komen bij biseksuelen dan bij heteroseksuelen.

Fotomodel en filmmaakster Anneke Weerts heeft een relatie met een man en een vrouw. Ze zijn met z'n drieën verloofd: "Omstanders denken vaak dat het een seksding is, maar dat is niet waar. Wij willen juist een relatie met elkaar. Het seksdeel is fijn in een relatie, maar dat is niet waar het om draait. (...) Het homohuwelijk is natuurlijk superblits, maar wij kunnen nog steeds niet met z'n drieën trouwen."

Bron: www.zijaanzij.nl

2. Hoeveel biseksuelen zijn er?

Biseksuelen zijn vaak onzichtbaar, maar de groep is behoorlijk groot:

- Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (Keuzenkamp e.a., 2012) ziet circa 3% van de mannen en 3% van de vrouwen zichzelf als biseksueel. Maar 10% van de mannen en 12% van de vrouwen heeft seks gehad met zowel mannen als vrouwen. Een later representatief onderzoek laat zien dat 6% van de mannen en 15% van de vrouwen zich enigszins of evenveel aangetrokken voelt tot de eigen sekse. Deze groep zou je biseksueel kunnen noemen. Zij is groter dan de groep die zich uitsluitend tot de eigen sekse voelt aangetrokken.
- De cijfers uit verschillende studies lopen uiteen, onder andere omdat een deel van de biseksuelen zich niet openlijk uit als biseksueel.

- Veel biseksuelen hebben een hekel aan denken in hokjes, waardoor ze zich ook bewust niet als biseksueel identificeren ('ik val op mensen, niet op een geslacht').
- Er zijn veel meer mensen die in hun gedrag biseksueel zijn dan mensen die zich daadwerkelijk als biseksueel

identificeren. In een steekproef van het SCP uit 2012 bleek dat van de respondenten die zich tot meer dan één sekse voelen aangetrokken, twee derde zich ook identificeert als biseksueel. Bijna 20% gebruikt liever geen label voor het benoemen van de seksuele voorkeur.

Stel, er wonen evenveel mannen als vrouwen in een kleine stadsgemeente met 35.000 inwoners, zoals gemeente Gorinchem en IJsselstein. Volgens de cijfers van het SCP zouden dan 3.675 inwoners getypeerd kunnen worden als biseksueel. Dat is meer dan 10% van de bevolking.

3. Zitten biseksuelen vaker in de kast?

Mensen met biseksuele gevoelens zitten veel vaker in de kast dan mensen met homoseksuele gevoelens volgens onderzoek van het SCP (2012). Zo heeft 50% van de mannen met biseksuele gevoelens dit aan niemand verteld, tegenover 3% van de homoseksuele mannen. Bij vrouwen met biseksuele gevoelens is dit percentage een stuk lager. Van hen heeft 14% het aan niemand verteld, tegenover 2% van de vrouwen met lesbische gevoelens. Ander SCP onderzoek laat zien dat biseksuele jongeren vaker hun seksuele voorkeur verbergen en een lagere zelfacceptatie hebben dan homoseksuele jongeren (Kuyper, 2015).

Als biseksuelen minder vaak open zijn over hun seksuele voorkeur kan dat betekenen, dat veel mensen niet weten dat

iemand in hun omgeving bi is. Onderzoek bevestigt dit: slechts 34% van de mensen boven de 16 jaar kent één of meerdere biseksuelen in hun omgeving, aldus het SCP in 2015.

Waarom blijven biseksuelen vaker in de kast? Onderzoek wijst uit dat de volgende motieven een rol spelen: geen noodzaak zien om de seksuele voorkeur te uiten, onzekerheid, lage zelfacceptatie, de partner mag het niet weten en angst voor negatieve reacties uit de omgeving (o.a. McLean, 2007).

Biedt uit de kast komen als biseksueel dan geen voordelen? Zeker wel: onderzoeker Lisette Kuyper (2011) concludeert dat mensen die 'uit de kast zijn' en hier goede reacties op

krijgen, een betere gezondheid hebben. Onderzoek van Rostosky e.a. (2011) benoemt daarnaast andere voordelen: seksuele vrijheid, vrijheid om relaties te verkennen, acceptatie van diversiteit en het gevoel om bij een groep te horen.

Biseksuele jongeren verbergen vaker hun seksuele voorkeur dan homoseksuele jongeren.

"Soms hoor ik: 'dit is vast een fase, want jij bent gewoon hetero.' Of: 'vanaf nu zal je alleen nog op jongens vallen.' Dat is ook het lastige aan biseksueel zijn. Je hoort vaak dat mensen die bi zijn van twee walletjes eten. Ik vind dit totaal niet terecht, omdat het gewoon geen bewuste keuze is. Je moet er juist het mooie van inzien. Je kunt verliefd worden op ieder persoon en denkt niet in hokjes. Het kan allemaal en wanneer iemand daar problemen mee heeft, is diegene het niet waard om mee om te gaan."

Wouter, jongere en biseksueel

Bron: www.iedereenisanders.nl

4. Hoe staat het met de acceptatie van biseksualiteit?

Een negatieve houding ten opzichte van biseksualiteit en biseksuelen komt zowel in heteroseksuele als in lesbische en homoseksuele kringen voor (Maliepaard, 2015). Dit heet ook wel 'bi-fobie': het ontkennen, veroordelen of opzettelijk onzichtbaar maken van biseksualiteit of biseksuelen (Mohr en Rochlen, 1999). Ook gaat men er soms (onbewust) vanuit dat heteroseksualiteit en homoseksualiteit de enige opties zijn. Dit heet monoseksisme. Ook dan krijgen biseksuelen geen ruimte om zichzelf te zijn.

- In onderzoek van het SCP in 2015 zegt 12% van de mensen boven de 16 jaar dat ze in hun omgeving geen biseksuelen kennen. En zegt 68% dat ze zeker

weten, dat er in hun omgeving wel biseksuelen zijn. Ook onderschrijft 12% het vooroordeel dat biseksuelen er nog niet uit zijn wat hun seksuele voorkeur is.

- Onderzoek van het Amsterdam PinkPanel (2014) geeft aan dat 69% van de niet-biseksuele respondenten meer aandacht wil voor biseksuelen in emancipatiebeleid. Daarnaast geeft 99,7% aan dat biseksuele mannen en vrouwen hun eigen leven moeten kunnen leiden. Toch vindt 12,4% biseksualiteit geen authentieke seksuele identiteit. Van de respondenten wil 22,5% geen date met een biseksueel en wil 39,2% geen relatie met een biseksuele man of vrouw. Van de biseksuele PinkPanel respondenten is 65% één of meer keer negatief

BISEKSUALITEIT: 10 KEER VRAAG EN ANTWOORD

bejegend. Pink Panel bestaat uit LHBT-respondenten die zelf bewust kiezen voor deelname aan het onderzoek. We kunnen daarom verwachten dat cijfers voor de algemene bevolking nog negatiever uitvallen.

- Biseksuelen voelen zich minder geaccepteerd dan homoseksuelen. Dit blijkt uit een steekproef onder LHBT's van het SCP (2012). Zo voelt driekwart van de homoseksuelen zich helemaal geaccepteerd en ongeveer de helft

van de biseksuelen. Volgens ditzelfde onderzoek accepteren biseksuele mannen zichzelf iets minder dan homoseksuele mannen.

- Veel jongeren denken negatief over biseksualiteit, blijkt uit interviews (Felten e.a., 2010). Biseksualiteit bij meiden zien velen als een hype. Als een vorm van aandachttrekkerij en een middel om erbij te horen. Biseksualiteit bij jongens is eigenlijk onzichtbaar en bestaat dus niet. In beide gevallen zien

de jongeren biseksualiteit niet als een authentieke seksuele identiteit.

- Biseksuele mannen en vrouwen voelen zich vaak niet geaccepteerd. Uit onderzoek in verschillende landen (Green e.a., 2011) blijkt dat biseksuelen zich door ongeveer 40% van de homoseksuele mannen geaccepteerd voelen, tegenover zo'n 30% van de lesbische vrouwen. Zij voelen zich door 70% van de transgenders en 20% van de heteroseksuelen geaccepteerd.

5. Hoe staat het met de gezondheid van biseksuelen?

Biseksuelen hebben een minder goede sociale, seksuele, mentale en fysieke gezondheid in vergelijking met heteroseksuelen, lesbische vrouwen en homoseksuelen. Dit blijkt uit onderzoek. Verschillende onderzoekers vermoeden dat het stigma op biseksualiteit een belangrijke oorzaak hiervan is (Bostwick, 2012).

- Biseksuele jongvolwassenen roken en blowen vaker dan heteroseksuele, lesbische en homoseksuele jongvolwassenen. , blijkt uit onderzoek van het SCP (2015). En Brits onderzoek van Browne en Lim (2008) laat zien dat biseksuelen wat vaker illegale drugs gebruiken dan heteroseksuelen, lesbische vrouwen en homoseksuelen.
- Biseksuele meisjes maken vaker seksuele grensoverschrijding mee dan lesbische en heteroseksuele meisjes, blijkt uit onderzoek van Rutgers WPF. Biseksuele

jongens hebben vaker met pressie te maken en tegen hun wil seks gehad (Vermey, Graaf, Bakker, 2014).

- Eenzaamheid, geïnternaliseerde afkeuring over de eigen seksuele identiteit en psychische klachten komen aanzienlijk vaker voor bij biseksuele jongvolwassenen dan bij homoseksuele en heteroseksuele jongvolwassenen. Dit blijkt uit onderzoek van het SCP (2015).

14% van de biseksuele vrouwen heeft wel eens een zelfmoordpoging gedaan.

- Lesbische, homo-en biseksuele jongeren doen vier en een half keer zo vaak een zelfmoordpoging dan heteroseksuele jongeren. Hierin zijn de biseksuele

jongeren een risicogroep, aldus het SCP (Keuzenkamp, 2010). Ook biseksuele volwassenen doen vaker een zelfmoordpoging. Van de vrouwen met biseksuele gevoelens heeft 14% wel eens een zelfmoordpoging gedaan. Onder vrouwen die zich alleen aangetrokken voelen tot vrouwen is dat 10 %, meldt het SCP in 2012.

- Onder mannen liggen de verhoudingen omgekeerd. Van de mannen met biseksuele gevoelens heeft 4% ooit een zelfmoordpoging gedaan. Van de mannen die alleen vallen op mannen is dat 6%.
- Oorzaken die worden genoemd zijn onder andere niet open (kunnen) zijn over je biseksualiteit en de lagere zelfacceptatie van biseksuele jongeren.
- Uit een review blijkt dat negatieve reacties over lesbisch-, homo- of bi-zijn door leeftijdgenoten bij zowel homoseksuele als biseksuele jongeren gepaard gaan met een verminderde psychische gezondheid, meer school gerelateerd geweld, problemen en meer middelengebruik (Universiteit van Amsterdam, 2014). Uit onderzoek van het SCP uit 2015 is bekend dat biseksuele jongeren minder negatieve bejegening ervaren dan lesbische en homoseksuele jongvolwassenen. Het is voorstelbaar dat dit komt door hun onzichtbaarheid.
- HIV en soa's komen relatief vaak voor onder biseksuele jongeren, blijkt uit LHBT-onderzoek. Ook laat onderzoek van Rutgers WPF (2014) zien dat bijongens, net als homojongens, vaker een condoom gebruiken dan heterojongens. Seksuele problemen zoals erectiestoornissen en pijn bij het vrijen komen onder biseksuele mannen (1 op de 6) en vrouwen (1 op de 5) vaker voor dan onder lesbische vrouwen en homoseksuele mannen, aldus Rutgers WPF (De Graaf e.a., 2013).

6. Hoe staat het met de veiligheid van biseksuelen in de samenleving?

Biseksuelen kunnen te maken krijgen met negatieve reacties en zelfs geweld van zowel heteroseksuelen als homoseksuelen.

- Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (2015) is het met de veiligheid van biseksuelen minder goed gesteld dan met die van heteroseksuelen. Maar beter dan met de veiligheid van homoseksuelen. Zo voelen biseksuele mannen zich iets onveiliger dan heteroseksuelen en zijn ze ook iets vaker slachtoffer van een misdrijf.
- Homo- en biseksuele leerlingen worden tot vier keer vaker gepest dan andere leerlingen volgens onderzoek van het

SCP (2015). De ervaringen van biseksuele scholieren verschilt niet van de ervaringen van homoseksuele en lesbische scholieren. Wel ervaren biseksuele jongvolwassenen minder negatieve bejegening in vergelijking met homoseksuele en lesbische jongvolwassenen. Waarschijnlijk komt dit doordat biseksuelen minder zichtbaar zijn (SCP, 2015).

- Biseksuelen worden op de werkvloer vaker gepest dan heteroseksuele, homoseksuele en lesbische collega's (SCP, 2013).
- Volgens Rutgers WPF (2013) is 33% van de biseksuele vrouwen slachtoffer geweest van seksueel geweld. Bij

biseksuele mannen is dit cijfer 15%. Biseksuele mannen ervaren minder ongewenste opmerkingen en aanrakingen dan homoseksuele mannen (33% vs. 50%). Biseksuele vrouwen ervaren juist meer ongewenste opmerkingen en aanrakingen dan lesbische vrouwen (75% vs. 66%).

- In LHBT-gelegenheden (cafés, festivals et cetera) zijn biseksuelen vaker slachtoffer van geweld dan homoseksuelen, blijkt uit Brits onderzoek. Dit zou kunnen gaan om geweld tegen biseksuele mannen en vrouwen door homoseksuelen. In Nederland is hier geen onderzoek naar gedaan.

7. Kunnen biseksuelen zichzelf zijn op de werkvloer?

Op de werkvloer is biseksualiteit vaak onzichtbaar. Open zijn over je biseksuele voorkeur blijkt niet over al te kunnen.

- Bijna 60% van de biseksuelen vertelt niets over zijn of haar seksuele voorkeur op de werkvloer. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn groot: 50% van de biseksuele vrouwen tegenover 74% van de biseksuele mannen (SCP, 2013).
- Biseksuele werknemers zijn volgens het SCP (2013) beduidend minder tevreden met hun werkklimaat dan lesbische, homoseksuele en heteroseksuele werknemers. Ook hebben zij twee keer zoveel last van intimidatie (22%) en pesten (18%).
- Daarnaast ervaren biseksuele werknemers drie keer zoveel ongewenste seksuele aandacht (11%) dan lesbi-

sche, homoseksuele en heteroseksuele werknemers (3%) volgens hetzelfde onderzoek.

- Biseksuele mannen en vrouwen hebben beduidend meer conflicten op de werkvloer, blijkt uit het onderzoek van het SCP (2013). Zo'n 30% van de biseksuelen heeft de laatste twaalf maanden te maken gehad met een kortlopend conflict. Terwijl dit aantal voor heteroseksuelen 24% en voor homoseksuelen 21% is. Wat betreft langlopende conflicten zijn deze cijfers respectievelijk 4%, 2% en 2%. Bovendien heeft 49% van de biseksuele werknemers minstens één conflict met collega's, leidinggevende of werkgever meegemaakt in het afgelopen jaar. Voor heteroseksuele werknemers is dit cijfer 37% en voor lesbische en homoseksuele medewerkers 36%.

Zangeres Raffaëla Paton:
 "Met mijn vriend heb ik een hele sterke band. Dat maakt dat hij het oké vindt als ik af en toe wat met vrouwen doe. Vrouwen vind ik nou eenmaal mooier en aantrekkelijker. In onze relatie geeft hij mij die vrijheid. Maar als ik een vriend of vriendin zou krijgen die dat niet prettig vindt dan zou ik dat ook niet doen. Ik ben wie ik ben en niemand verandert daar wat aan."

Bron: www.iedereenisanders.nl

8. Kun je als biseksueel jezelf zijn in de LHBT-wereld?

Biseksuelen kunnen relaties hebben met iemand van hun eigen sekse. Daarom gaat een deel van hen uit op dezelfde plekken als homoseksuelen en kennen zij dezelfde mensen. Maar tegelijkertijd hebben biseksuelen ook last van negatieve bejegening door lesbische vrouwen en homoseksuele mannen.

- Negatieve bejegening door lesbische vrouwen en homoseksuele mannen komt- net als bij heteroseksuelen- door stereotyperingen. Bijvoorbeeld biseksuelen willen van twee walletjes eten, durven niet uit de kast te komen als homoseksueel of lesbisch en willen genieten van de privileges die heteroseksuelen hebben. Brits onderzoek van Browne en Lim (2008) laat zien dat biseksuelen vooral vijandig bejegend worden als ze een relatie hebben of intimiteit tonen met iemand van de andere sekse.

Vooroordelen

Over biseksuelen bestaan veel vooroordelen. Deze vooroordelen kunnen tot gevolg hebben dat er geen specifieke aandacht is voor biseksuelen.

Bijvoorbeeld:

- Mensen zijn óf heteroseksueel óf homoseksueel.
- Mensen die op beide seksen vallen zijn verward of willen niet kiezen.
- Iedereen is biseksueel, dus het is niks bijzonders.
- Biseksuelen zijn homoseksuelen 'die het nog niet weten'.
- Alleen vrouwen en meisjes kunnen biseksueel zijn. Onder mannen en jongens komt het niet voor.
- Alle bi's zijn homo of lesbisch, maar durven daar niet voor uit te komen.

- Biseksuelen ervaren de transgender wereld vaak als positiever dan de wereld van heteroseksuelen, lesbische vrouwen en homoseksuelen. Dit blijkt uit een wereldwijd onderzoek van Green e.a. (2011). Welke verklaringen zijn hiervoor? Een beduidend deel van

Biseksuelen hebben last van negatieve bejegening door lesbische vrouwen en homoseksuele mannen.

de transgenders identificeert zich ook als biseksueel. Biseksuelen en transgenders passen beide niet in het binaire stelsel van sekse, geslacht en seksuele identiteit.

- Hoewel harde cijfers ontbreken, weten we dat een deel van de biseksuelen zich geen deel voelt uitmaken van de LHBT gemeenschap (McLean, 2003; 2008). Deze biseksuele mannen en vrouwen bewegen zich bijvoorbeeld vooral in heteroseksuele of bi-kringen. Voor onderzoekers zijn ze vaak moeilijk te bereiken, omdat ze niet altijd openlijk uitkomen voor hun biseksualiteit.

9. Wat kun je als gemeente doen voor biseksuelen?

Gemeenten voeren de regie in het voorkomen van uitsluiting en discriminatie en de zorg voor kwetsbare burgers, ongeacht hun seksuele voorkeur. In een deel van de gemeenten is hiervoor een LHBT-emancipatiebeleid geformuleerd. In andere gemeenten is aandacht voor LHBT een onderdeel van een breder diversiteit-, emancipatie- of antidiscriminatiebeleid. Onderstaande checklist kan door gemeenten worden gebruikt bij de formulering van LHBT-beleidsdoeleinden en bij toetsing van het huidige LHBT-emancipatiebeleid op aandacht voor biseksuelen.

Het LHBT-beleid is bi-inclusief:

- Als de gemeente lesbisch, homo-, bi- en transgenderbeleid niet benoemt als 'homobeleid', maar als LHBT-beleid of voluit geschreven.
- Als de gemeente de LHBT-doelgroep wil raadplegen, benadert ze ook specifiek de biseksuele doelgroep.
- Als je als gemeente LHBT's wil bereiken dan benader je niet alleen de bekende homo- of lesbische media en organisaties, maar zorg je ook dat je boodschap daarbuiten bekend wordt. Op deze manier bereik je ook de biseksuelen die

minder contact hebben met de homo- en lesbische wereld.

- Als met LHBT-organisaties in de regio is afgesproken dat zij oog hebben voor biseksuelen en dat 'bi-fobie' binnen de eigen organisatie wordt aangepakt.

Monitors op het gebied van veiligheid, gezondheid en seksualiteit houden rekening met biseksuelen:

- Als in de monitor zowel gevraagd wordt naar seksuele voorkeur als naar seksueel gedrag. Als de vragen er rekening mee houden dat biseksueel gedrag en een biseksuele identiteit niet noodzakelijk overeenkomen.
- Als in de monitor er rekening mee wordt gehouden dat mensen ook (bewust en vrijwillig) relaties kunnen hebben met meerdere personen ('polyamoriteit'). Dit wordt beschouwd als een positieve (niet problematische) keuze.

De (seksuele) voorlichtingen van de GGD en van scholen zijn bi-inclusief:

- Als de HIV- en soa-preventie van de GGD rekening houdt met zowel biseksuelen als met mensen die seks hebben

met meer dan één sekse, maar zich niet als bi identificeren.

- Als met de GGD en scholen is afgesproken dat seksuele voorlichting bi-inclusief is en dat 'monoseksisme' wordt vermeden. Dit is het uitgangspunt dat heteroseksualiteit en homoseksualiteit de enige opties zijn).
- Als in de voorlichting op scholen over LHBT en de acceptatie daarvan, specifieke aandacht voor biseksualiteit en 'bi-fobie' gewaarborgd is.

Het Wmo-beleid houdt rekening met de kwetsbare positie van biseksuelen:

- Als met uitvoerders van het WMO beleid is afgesproken dat er door middel van deskundigheidsbevordering aandacht is voor de kwetsbare positie van LHBT's en specifieke aandacht voor biseksuelen.

De Jeugdwet houdt rekening met de kwetsbare positie van biseksuelen:

- Als met uitvoerders van de hulp aan kwetsbare jongeren is afgesproken dat er aandacht is voor de kwetsbare positie van LHBT-jongeren en specifieke aandacht voor biseksuele jongeren, door middel van deskundigheidsbevordering.

In de aanpak van pesten, discriminatie en hatecrimes is er nadrukkelijk aandacht voor biseksuele slachtoffers:

- Als met antidiscriminatiebureaus wordt besproken hoe ze meer oog kunnen krijgen voor 'bi-fobie' en 'monoseksisme' als discriminerende uitingen en gedragingen.
- Als de gemeente zelf en organisaties en bedrijven in de gemeente oog hebben voor 'bi-fobie' op de werkvloer en een diversiteitsbeleid voeren waarin nadrukkelijk aandacht is voor biseksuelen.

10. Wat kun je als maatschappelijke organisatie doen voor biseksuelen?

- In cursussen en voorlichting over seksuele en genderdiversiteit is specifieke aandacht voor de kwetsbare positie van biseksuelen en de aanpak van 'bi-fobie' en 'monoseksisme'.
- Voor het bereiken van biseksuelen wordt niet alleen samengewerkt met LHBT-organisaties, maar wordt ook gekeken naar plaatsen buiten de LHBT-wereld.
- In voorlichtingsmateriaal zoals folders of websites wordt biseksualiteit specifiek genoemd en worden ook biseksuelen aangesproken.

Als onderzoeker

- In onderzoek over sociale veiligheid, gezondheid, welzijn en andere maatschappelijke kwesties zijn vragen opgenomen over seksuele voorkeur. Ook worden de verschillen tussen biseksuelen en anderen in onderzoek berekend en getoond als de uitkomsten verschillend zijn. De focus ligt zowel op mensen die zich als biseksueel identificeren als op mensen

die zich niet zo identificeren, maar zich wel biseksueel gedragen.

- In de onderzoeksvragen en analyse van gegevens wordt rekening gehouden met mensen die (bewust en vrijwillig) relaties hebben met meer dan één persoon. De onderzoeker beschouwt dit als een positieve (niet problematische) keuze.

Als LHBT-organisatie

- Aparte informatie voor biseksuelen en over biseksualiteit worden op de website van de organisatie vermeld.
- De LHBT-organisatie onderzoekt of er behoefte is aan specifieke activiteiten voor en door biseksuelen.
- De LHBT-organisatie bekijkt of voorlichting over biseksualiteit binnen de eigen organisatie gewenst is.
- De LHBT-organisatie is actief in het voorkomen van 'bi-fobie' en 'monoseksisme' in de eigen organisatie en pakt dit als het zich voordoet aan.

Als hulpverlener

- Als je met een cliënt praat over seksuele voorkeur en identiteit, dan ga je uit van homo- of heteroseksualiteit maar benoem je ook biseksualiteit als optie.
- In psycho-educatie over seksuele voorkeur benoem je biseksualiteit als mogelijkheid en leg je uit dat het gaat om een aanzienlijke groep mensen.
- Je vraagt naar zelfidentificatie. Iemand die zich biseksueel gedraagt, identificeert zichzelf mogelijk niet op die manier of andersom.
- Je stelt open vragen over de aard van romantische en seksuele relaties. Je gaat er niet vanzelfsprekend vanuit dat een relatie alleen kan bestaan uit twee personen en dat relaties altijd monogamie nastreven.
- Ook al heeft een cliënt een relatie met een man of een vrouw, dan ga je er niet vanuit dat zij of hij zich ook alleen aangetrokken voelt tot mannen of vrouwen.

11. Meer informatie

www.lnbi.nl

Landelijk Netwerk Biseksualiteit – nationale belangenorganisatie voor biseksuelen. Ook voor contact met lokale bi(-minded) organisaties kun je contact opnemen met het LNBI.

www.bi-forum.nl

Bi-Forum – algemeen Nederlands forum over biseksualiteit. Bi-forum snijdt hier een breed scala aan onderwerpen aan.

www.iedereenisanders.nl

Iedereen is Anders is een website voor LHBT- jongeren met een aparte pagina voor biseksuele jongeren: ervaringsverhalen en tips.

www.switchboard.nl

Bij Gay & Lesbian Switchboard Nederland kun je terecht met vragen over homo- en biseksualiteit en genderidentiteit. Via de chat, telefoon of e-mail.

www.orpheushulpverlening.nl

Stichting Orpheus biedt hulp aan biseksuele mannen en vrouwen in homo- en heterorelaties. Bij deze organisatie kunnen biseksuelen ook terecht voor inloopavonden en online hulpverlening.

www.coc.nl

COC Nederland: landelijke belangenorganisatie voor LHBT's in Nederland.

www.rutgerswfp.nl

Rutgers WPF – Kenniscentrum op het gebied van seksuele gezondheid.

www.scp.nl

Sociaal en Cultureel Planbureau – Onafhankelijk interdepartementaal onderzoeksbureau. Doet o.a. onderzoek naar acceptatie van LHBT personen in Nederland.

12. Gebruikte literatuur

- Amsterdam PinkPanel 2014. Onderzoek biseksualiteit: beschrijvingen van de resultaten, factsheet en persbericht. Online: <http://app.uva.nl/afgeronde-onderzoeken>
- Balsam K. & Mohr J. 2007. Adaptation to Sexual Orientation Stigma: A Comparison of Bisexual and Lesbian/Gay Adults. *Journal of Counseling Psychology* 54(3), 306–319.
- Barker M., Richards C., Jones R., Bowes-Catton H., Plowman T., Yockney J. & Morgan M. 2012. The Bisexual Report: Bisexual inclusion in LGBT equality and diversity. Milton Keynes: The Open University: Centre for Citizenship, Identities and Governance and Faculty of Health and Social Care.
- Beusekom, G. van, Collier, K., Bos, H.M.W., & Sandfort, T.G.M. (2014). Een literatuurstudie naar de psychosociale uitkomsten van negatieve bejegening door leeftijdgenoten gerelateerd aan de seksuele oriëntatie of gender identiteit/expressie van jongeren. In: *Tijdschrift voor Seksuologie*, 38 (2), pp 49-57
- Bostwick W.B. 2012. Assessing bisexual stigma and mental health status: A Brief Report. *Journal of Bisexuality* 12(2), 214-222
- Browne K. & Lim J. 2008. Bi People Additional Findings Report December 2008. Online: www.countmeintoo.co.uk/academic_reports.php
- Centraal Bureau voor de Statistiek 2015. Veiligheidsmonitor 2014. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- De Graaf H., Bakker B.H.W. & Wijsen C. 2013. Een wereld van verschil: Seksuele gezondheid van LHBT's in Nederland. Utrecht: Rutgers WPF.
- Green H.B., Payne N.R. & Green J. 2011. Working Bi: Preliminary Findings from a Survey on Workplace Experiences of Bisexual People. *Journal of Bisexuality* 11(2-3), 300-316
- Heyl E. 2010. Waarom altijd een relatie aangaan met een vrouw, tenzij... je liever iets anders wilt. Online: <http://www.lnbi.nl/joomla/images/stories/waarom%20altijd%20een%20relatie%20met%202.pdf> Keuzenkamp S. (2010). Steeds gewoner, nooit gewoon. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

- Keuzenkamp S., Kooiman N. & van Lisdonk J. (2012). Niet te ver uit de kast. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Klein, F. (1978) The Bisexual Option: A Concept of One Hundred Percent Intimacy. Oxen: Taylor & Francis Inc.
- Kuppens, A. 1996. Biseksuele identiteiten. Tijdschrift voor Seksuologie, 20(4), 338-348.
- Kuyper L. 2011. Sexual Orientation and Health General and minority stress factors explaining health differences between lesbian, gay, bisexual, and heterosexual individuals (proefschrift). Utrecht: Universiteit Utrecht
- Kuyper L. 2013. Seksuele oriëntatie en werk: Ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele werknemers. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper L. 2015. Jongeren en seksuele oriëntatie. Ervaringen van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele jongeren. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kuyper, L. (2015) Wel trouwen, niet zoenen. De houding van de Nederlandse bevolking tegenover lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen 2015 Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Lipperts A. & Oosterhuis H. 2010. Tussen wal en schip: De moeizame emancipatie van Biseksualiteit. Tijdschrift voor Seksuologie, 34(1), 3-18.
- Maliepaard E. 2014. Biseksualiteit en internet: de uitkomsten. Online: www.lnbi.nl/joomla/images/pdf/eindrapportagebiseksualiteiteninternet-lnbiversie.pdf
- Maliepaard E. 2015. Bisexual citizenship in the Netherlands: On homo-emancipation and bisexual representations in national emancipation policies. Sexualities: OnlineFirst.
- McLean J. 2003. Daily Desires: Everyday geographies of bisexual men (master scriptie). Burnaby: Simon Fraser University.
- McLean K. 2007. Hiding in the closet? Bisexuals, coming out and the disclosure imperative. Journal of Sociology 43, 151-166.
- McLean K. 2008. Inside, outside, nowhere: Bisexual men and women in the gay and lesbian community. Journal of Bisexuality 8(1-2), 63-80.
- Mohr J. & Rochlen A. 1999. Measuring attitudes regarding bisexuality in lesbian, gay male, and heterosexual populations. Journal of Counseling Psychology 46(3), 353-369.
- Rostosky S.S., Riggle E.D.B., Pascale-Hague D. & McCants L.E. 2010. The positive aspects of a bisexual self-identification. Psychology & Sexuality 1(2), 131-144.
- Van Bergen D.D., Bos H.M.W., Van Lisdonk J.T.A, Keuzenkamp S. & Sandfort T. 2013. Victimization and suicidality among Dutch lesbian, gay & bisexual youth. American Journal of Public Health, 103(1), 70-72.

Deze handreiking is een coproductie van Movisie en het Landelijk Netwerk Biseksualiteit (LNBI).

Colofon

Auteurs: Hanneke Felten (Movisie) & Emiel Maliepaard (Radboud Universiteit & LNBI)

Met dank aan: Maurits Boote (Movisie) en Erwin Heyl (LNBI)

Eindredactie: Catja Cappon (zuiver taal)

Fotografie: Daan Stringer (p.1), Erwin Heyl (p.5), iStock (p.6, p.8 en p.10) en Ronald Bruinink (p.10).

Vormgeving: Ontwerpburo Suggestie & illusie

Drukwerk: Libertas

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Downloaden: www.lhbt-emancipatie.nl

© MOVISIE, kennis en aanpak van sociale vraagstukken, 2015

Postbus 19129 * 3501 DC Utrecht

T 030 789 20 00 * info@movisie.nl

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door financiering van het ministerie van VWS.